
konference Význam a pozice menšinových etnických skupin v interkulturním prostředí, (Praha 9. – 10. února 2012).

Klára Malme

[Článek v PDF ke stažení](#)

Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze uspořádala na začátku února již čtvrtou mezinárodní antropologickou konferenci. Tentokrát se věnovala stereotypům, předsudkům a konfliktům z perspektivy etnických menšin. Jedná se o téma navýsost aktuální, a to nejen mezi odbornou veřejností. I proto byl zájem ze strany odborné i laické veřejnosti o konferenci velký. Svě referáty přijelo předněst na čtyřicet účastníků. Přednášející se sjeli nejen z celé České republiky, Slovenska a Lucemburska, ale též z Polska a Albánie, pozvání přitom přijali také zástupci neziskových a regionálních institucí zabývajících se problematikou etnických menšin v praxi.

Úvodní slovo pronesl Zdeněk Pinc a svým příspěvkem Má solidarita meze? uvedl z pohledu filosofického diskursu účastníky konference do problematiky předsudků konstruovaných vůči cizincům. V prvním bloku nazvaném Minority v kontextu multikulturalismu, resp. interkulturalismu referující v rámci svých příspěvků rozvedli několik velmi aktuálních témat. Waldemar Kuligovský přednesl příspěvek o vývoji v nástupnických zemích Jugoslávie. Svou pozornost zaměřil na fenomén, který je v dnešní Evropě spíše ojedinělý - snahu o homogenitu Chorvatska a Bosny a Hercegoviny, která má zajistit stabilitu obou zemí po traumatizující a stále ještě neuzavřené minulosti. O postavení minorit a vlivu na jejich vývoj a pozici ve většinové společnosti referoval profesor Čukan v příspěvku Status minoritního spoločenstva - endogénne a exogénne faktory. Další blok dotýkající se vyjednávání pozic u minorit zahájil Boris Michalík příspěvkem zaměřeným na motivace k začleňování minorit na Slovensku a slovenské menšiny v zahraničí. V příspěvku Piotra Andrusieczka měli účastníci konference možnost se seznámit se složitou situací na Krymu; ač se jedná o ukrajinské území, Ukrajinci jsou zde v menšině, a proto zde stále hrozí etnický konflikt mezi nimi a majoritními Rusy. Michal Jarnecki pojednal o situaci v Podkarpatské Rusi v době první republiky. Blanka Soukupová se zabývala otázkou Němců a jejich vlivu ve slovanském městě Praze.

Další blok k hlavnímu tématu Stereotypy, konflikty, předsudky zahájil Ladislav Lenovský, který svoji pozornost zaměřil na arabskou klientelu v lázeňském městě Piešťany. Mezi majoritním obyvatelstvem a arabskými hosty dochází ke konfliktům na základě předsudků, a to i přes to, že se jedná o velmi lukrativní klientelu. Z francouzského prostředí vycházející příspěvek Pavla Sitka upozornil na nebezpečí nazírání „druhých“ skrze stereotypy majority (stereotyp jako výslednice politické reprezentace) na příkladu imigrace přistěhovalců ze severní Afriky. Marwan Al-Absi se zabýval příčinami nedávných událostí „arabského jara“. Zamýšlel se nad tím, že se jedná o důsledek nesnášenlivého postoje vůči menšinám a jejich projevům, to vše v ekonomickém zájmu (na příkladu Libanonu). O složité situaci v meziválečném období ve vztazích a spolupráci na kulturně-společenském poli mezi Čechy a Maďary přednesl velmi zajímavý příspěvek Robert Pejša. Referát zabývající se sebeidentifikací Maďarů na základě reflexe stereotypního nazírání českou majoritou přednesl Jakub Holas. Marianna Mészárosová pojala svůj výzkum Slováků a Maďarů v Praze skrze fenomén internetu jakožto média a rozborem toho, jaké webové stránky navštěvují, se pokusila interpretovat jejich etnickou identitu. Antisemitismus ve slovenském prostředí se stal ústředním tématem referátu Pavla Měšťana - shrnul v něm historické i soudobé aspekty tohoto nebezpečného fenoménu a upozornil na tendence vedoucí k popírání holocaustu. Ludmila Kashpurová přednášela o utváření stereotypů o migrantech na příkladu albánských přistěhovalců v Evropě a ruských imigrantů do USA. Vývoj v Bukovině po vyhlášení samostatného ukrajinského státu zmapovala Kateryna Shestakova a poukázala na fakt, že tradice multikulturalismu z dob Rakouska-Uherska se nedochovala v původní míře, především s ohledem na politické a etnické problémy. Markéta Bezoušková při svém výzkumu Ukrajinců zkoumala jejich odlišné názory podle geografického původu (rozlišení východní a západní Ukrajiny na dvě jakoby samostatné názorové větve téhož národa).

Další blok konference nazvaný Pozice ekonomických aktivit v interkulturní komunikaci zahájila na příkladu Slováků v zahraničí Ivana Šusteková. Pokusila se osvětlit problematiku asimilace cizinců na základě toho, jakou práci vykonávají v nové zemi, což má na začleňování se do majoritní společnosti značný vliv. Hanna Vasilevich poukázala na paradoxní situaci, která nastala v Polsku po roce 2005. Etnické menšiny získaly práva, která však v případě běloruské menšiny pozbyla smysl. Zákon zakazuje snahu o asimilaci menšin, v tomto případě však naráží na ekonomické faktory. Na základě srovnání ekonomických strategií subsaharských (nejčastěji nigerijských), vietnamských a ukrajinských přistěhovalců Andrea Gerstnerová poukázala na fakt, že subsaharští přistěhovalci oproti ostatním, podstatně početnějším imigrantským skupinám dosahují větší ekonomické efektivity (prosperity) v době ekonomické

krize. Migrační zkušenost a její vliv na život migrantů byla část konference, kterou otevřela Petra Ezzeddine svým příspěvkem zabývajícím se fenoménem pečovatelek-migrantek z Ukrajiny. Tyto služby jsou poskytovány pro rodiny, které hledají alternativu k nepřilíhajícímu sociálnímu systému v České republice. Anna Novotná hovořila na téma transnacionálního mateřství u mongolských dělnic v ČR. Tereza Kušniráková provedla výzkum v Hanoji s Vietnamci, kteří žili v bývalém Československu. Ve svém bádání odhalila, že se tito Vietnamci stále sdružují, udržují zvyky, kterým se v Československu naučili, a dokonce přenáší do své rodné země některé české tradice. Lia Tlustá prezentovala svou přednášku na základě své práce v uprchlickém centru. Zaměřila se na komunikaci obyvatelstva s uprchlíky a problémy, které je třeba řešit v každodenních situacích (s důrazem na jazykové bariéry kurdských uprchlíků při komunikaci se zdravotníky). Blok Kulturní faktory jako forma sebeprezentace migrantů otevřela Zita Skořepová svým příspěvkem o akulturačních strategiích hudebníků původem z ciziny. Petr Charvát přednesl příspěvek pojednávající o syrské komunitě na území České republiky v její kulturní svébytnosti. Lukáš Radostný vyzdvihl ve svém příspěvku romskou hudbu, jakožto hlavní prvek, který je používán při formování pozitivního obrazu romského etnika.

Druhý den konference byl zahájen dvěma bloky. První nesl název Politicko-etnické konflikty a Josef Kadeřábek se v něm zaměřil na české exulanty, kteří v 17. století byli nuceni v saských městech hledat integrační strategie pro začlenění se do tamního prostředí. Ty, kterým se integrace v Sasku nezdařila, čekala po návratu do vlasti další integrace do původního prostředí. Krasimira Marholeva pojednala o obraze Čechů a Slováků v očích Američanů, a to z hlediska historie první světové války. Otázku tzv. moravské národnosti otevřel a na svém výzkumu osvětlil Ondřej Daniel. Mikuláš Mušínský referoval o rusínské a ukrajinské menšině na Slovensku - jejich vzájemné nevraživosti a zároveň úbytku počtu osob, které se k těmto národnostem hlásí. Arkadiusz Jelowicki poukázal ve své práci na zajímavý fakt, že Poznaň je nejvíce monokulturní oblastí Polska. Prezentacemi o historii národnostních menšin v Národním zemědělském muzeu v Szreniawě se pokoušejí tento fakt, který by mohl do budoucna vyvolat řadu konfliktů, změnit. Zuzana Skořepová prezentovala svou práci o českých a německých imigrantech-umělcích (v období druhé světové války), kteří byli nuceni vytvořit nové strategie, aby se začlenili do společnosti a uměleckého života britského exilu.

Druhá sekce závěrečného dne byla zahájena Romskou problematikou a otevřena referátem Zuzany Beňuškové o slovenské vesnici roku 2007, ve které soužití Romů s většinovým slovenským obyvatelstvem funguje na základě jasně daných pravidel komunikace zaručujících prakticky bezproblémové soužití. Alexandr Mušínský problematiku romské diskriminace prezentoval především na základě návrhů slovenské politické reprezentace. Připravované zákony přímo vybízejí k diskriminaci tohoto etnika. Nazírání na romské spoluobčany v středoslovenské vesnici jejich obyvateli zkoumala pomocí zúčastněného pozorování a rozhovorů Magdaléna Kusá a dospěla k poukazu na značné rozdíly mezi autostereotypem minority a heterostereotypem majority. Eva Rydrych představila případovou studii týkající se pokusů o integraci obyvatel vyloučených lokalit Ostravska skrze strategie bydlení. Renata Wienerová se zaměřila na stereotypy vůči Romům z kulturního a jazykového hlediska. Svou práci opřela o výzkum v Ústeckém kraji, tedy regionu nejméně tolerantním k této skupině obyvatelstva. To, že jsou Romové velice nesourodou a značně obtížně definovatelnou menšinou, která ještě často nerada svůj původ oficiálně prezentuje, nám ve své práci připomněl David Doubek. Markéta Levínská prezentovala školní život a vztahy mezi Romy a většinovým obyvatelstvem z velmi zajímavého pohledu - pomocí vtípu, jakožto prostředku ke vzájemnému porozumění. Příspěvek Dany Bittnerové se také zaměřil na školní prostředí. Ústředním tématem byl však způsob, jakým se žáci snaží vyrovnat se stigmaty, která je provází. Pomocí agrese - vlastním tělem - brání svoji úctu. Posledním příspěvkem v sekci romské problematiky byla práce Michala Rádla zaměřená na vzdělávání Romů - tentokrát v návaznosti na otázku, proč často i bezproblémově se vzdělávající Romové nepokračují v dalším studiu na středních a vysokých školách. Poslední část konference byla věnována tématu Subjektivita jako měřítko vlastní pozice minorit. Romyana Georgieva se rozhodla prezentovat adaptační strategie rumunských přistěhovalců do České republiky. Závěrečný příspěvek Mirjam Moravcové se zaměřil na školní prostředí z pohledu rodičů žáků čtyř nejpočetnějších skupin imigrantů - Rusů, Slováků, Ukrajinců a Vietnamců. Rozebrala zde otázku konfliktů způsobených jinakostí žáků imigrantů a také školu jakožto možný nástroj transformace.

Konference přinesla množství zajímavých příspěvků a nových pohledů na tuto aktuální problematiku. Diskuse nad referáty podnítily k dalším možným vyústěním řešení výzkumných témat. Jak se během plynutí konference ukázalo, jedná se o tematiku značně ožehavou a po mnoha stránkách stále nevyčerpanou, otevřenou pro další vědecké probádání. I proto je přirozené, že Mirjam Moravcová vyzvala referující účastníky konference, aby své příspěvky přepracovali do dvou kolektivních monografií - první z nich bude pojednávat o široké oblasti romské problematiky, druhá o menšinách v jejich kulturní a sociální svébytnosti.

Klára Malme